

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Q. SEPTIMII|| FLORENTIS|| TERTVLLIANI||
CARTHAGINIENSIS|| PRESBYTERI, OPERA|| QVÆ
HACTENVS REPERIRI|| POTVERVNT OMNIA:||**

Tertullianus, Quintus Septimius Florens

Antverpiae, 1584

Aduersus Apollonium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73633)

supor ob excellentiam admirationis. Dicitur & Ecclatialis infania, eo quod à mente amoueat. Verum illa somni Ecclatialis, hoc est sopor, iuxta alium modum dictus est, iuxta naturalem actionem; maxime, eo quod profundissime sancto Adamo inductus esset. Quem amplius Ecclatialis appellauit, eo quod fecerit ipsum ad tempus non sentire dolorem, propterea quod accepturus erat castam ab ipso, & ipsam formaturus in mulierem. At non erat mentis Ecclatialis, ac intelligentie emotio. Statim enim ut surrexit, agnouit & dixit: Hoc nunc os ex osibus meis, &c. Nouit enim, velut vides, preterita quando erat in somno, dicens: Hoc nunc os ex osibus meis. Agnouit presentiam; postquam facta esset mulier, agnosens eam de corpore suo sublatam. Patinatus est futura, uimirim: Ea gratia relinquet homo patrem suum & matrem, &c. Hæc autem non sunt viri mente moti, neque intelligentia priuati, sed sanam mentem habentis. Eodem pertinere videtur quod B. Hieron. Quæst. Hebr. in Genesim adnotauit: Pro ECSTASI, id est mentis excessu, in Hebræo haberi Tardema, quod Aquila ἄτασσοσ, Symmachus ἄτασσοσ, id est grauem & profundum soporem interpretati sunt. Denique sequitur: Et dormiuit. Id ipsum verbum & in lona stertentis somno positum est. Et qui nihil pro Montani insana propheta facere illud de Petro: Nesciens quid diceret. Alij illud referri malunt ad locutionem inconsideratam, viri solent animam consternati, eo quod addatur apud Marcum: Erant enim timore exterriti; & illud certum est, nihil ibi Petrus

prophetasse. Porro nititur quidem etiam Auctor ad eiusdem noue Prophetie confirmationem detorquere locum Apostoli 1. Cor. 14. his verbis, Ab. 5. aduers. Marc. cap. 8. Edat aliquem Psalmum, aliquam visionem, aliquam orationem, dumtaxat spiritalem in ECSTASI, id est, amentia; si qua linguæ interpretatio accesserit. Probet etiam mihi, mulierem apud se prophetasse, ex illis suis sanctioribus fœminis, magnificam. Verum, præterquam quod illud: in Ecclatiali, ibi non legatur apud Apostolum, ac quod dicatur ibidem: Et Spiritus Prophetarum Prophetis subiectus est; ex proximis Apostoli verbis, Montanum, & proinde Tertullianum refutat B. Hieron. Prolog. Comment. in Habacuc. Propheta, inquit, uisio est, & aduersus Montani dogma peruersum, intelligit quod videt; nec ut amens loquitur, nec in morem insanentium fœmivum, dat sine mente sonum. Unde & Apostolus iubet, ut se prophetantibus alijs, alij stertis reuelatum, taceant qui prius loquebantur. Ex quo intelligitur, quum quis uoluntate reticet, & alteri locum dat ad loquendum, posse & loqui & tacere quum uelit. Qui autem in ecclatiali, id est, inuitus loquitur, nec tacere, nec loqui in sua potestate habet. Eodem pertinet etiam illud eiusdem Prologo in Nahum Prophetam: Non enim loquitur in excelsis, ut Montanus, & Prisca, Maximillaque delirant; sed quod prophetat, liber est Visionis intelligentis uersa que loquitur.

Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTULLIANI LIBRI ADVERSUS APOL- LONIVM NOTVLÆ, EX B. HIERON. Catal. & Nicephoro.

SPECIALITER autem aduersus Ecclesiam (inquit illi locis supra citatis de Tertulliano) texuit volumina, de Ecclasi lib. sex, & septimū ADVERSUS APOLLONIVM.

APOLLONIUS (inquit B. Hieron.) vir disertiss. scripsit aduersus Montanum, Priscillam, & Maximillam insigne & longum volumen, in quo adserit Montanum & insanas Vates perisse suspensio, & multa alia. In quibus de Priscilla & Maximilla refert: Si negant eas accepisse munera, confiteantur non esse Prophetas qui accipiunt; & mille hoc testibus probabo. Sed & ex alijs fructibus probantur Prophetæ; Dic mihi, crinem fucat Propheta, stibio oculos linit? Propheta uestibus & gemmis ornatur? Propheta tabula ludit & tesserijs? Propheta fœnus accipit? Respondeant, vtrum hoc seriliceat an non. Meum est probare (sic enim lego, pro: approbare) quid fecerint. Dicit in eodem libro, quadragesimum esse annum, usque ad tempus quo ipse scribebat librum, ex quo hæresis Cataphrygarum habuerit exordium. TERTULLIANVS sex voluminibus aduersus Ecclesiam æditis quæ scripsit ἑξ ἐκείνων, septimum propriè ADVERSUS APOLLONIVM elaborauit, in quo omnia quæ ille arguit, conatur defendere. Floruit autē APOLLONIVS sub Commodo Seueroque Imperatoribus.

Duabus de causis mihi persuasum est, librum hunc aduersus Apollonium cum sex præcedentibus, non modo Latine, sed & primo Græce editos. Primum, quod Græcus fuerit & Græce scripserit Apollonius, ut potè alius ab eo, quem deinceps B. Hieron. Romanum Sena-

tozem commemorat, tum quod is Græce titulum recitet ἑξ ἐκείνων. Nolui tamen imprimis siagmentis conungere quod contra Ecclesiam scripti sint.

Porro quum adserat B. Hieron. Tertullianum omnia quæ Apollonius arguit, conatum defendere,

inuenimus verisimum esse quod scripsit de illo B. August. lib. de Hæres. ad Quodvult Deum, quod transferit Tertullianus ad Cataphrygas, quos ante destruxerat. Imprimis enim supra lib. de Præscript. adu. hæres. 52. hæres. 21. de feris verbis hæreticos vocat, qui dicuntur: secundum Phrygas, &c. qui dicebant in Apokolis quidem Spiritum sanctum fuisse, Paracletum non fuisse; & Paracletum plura in Montano dixisse, quam Christum in Euangelium protulisse; nec tantum plura, sed etiam meliora atque maiora. *Vide Adnotat. nostras num. 327. & nonnihil in vita Auctoris. Aduersus fucos crinium & oculorum sibi infectionem, quam tamen in Prophetis istis videtur defendisse, agi nominatim supra Tom. 2. lib. de Habitu muliebri, cap. 4. & apertius lib. de Cultu seminarum cap. 5. agens contra eas quæ oculis fuligine collinunt, reprehendentes artificem Deum quem emendant, & cap. 6. eas quæ croco capillum vertunt, male sibi flammeo capite auspicantes, & cerebro perniciam adherentes; quo loco vide & Ad-*

notat. nostras num. 22. 23. 25. & 27. Aduersus vestium & gemmarum ornatum, quem etiam in illis tolerabat, agit idem & Tom. 1. lib. de Pallio, cap. 4. & toto libro: De Habitu muliebri, peculiariter vero de gemmis, cap. 6. de quo & Adnotaciones nostras ibidem videre est num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 15. 37. 38. 43. 45. 49. 50. 51. 52. 57. 58. 59. 61. & 64. Tabularum ludum & tellerarum, quem hic non reprobat, quasi aliud agens, in Prophetis sine Doctribus tacite reprehendit supra Tom. 3. lib. de Carne Christi, cap. 7. in hac verba: Oro te Apelles, vel te Marcion, si forte tabula ludens, &c. tali nuntio auocateris, &c. quod paucis ibidem adrigimus num. 71. Denique de honoris fructu à Christo, quod tamen accipiebat Montanus, interdicto Luc. 6. agit latissime lib. 4. aduers. Marc. cap. 17. de quo & nos ibidem Adnotat. nostras num. 236. & 237. Ceterum de tempore quo ceperunt Cataphrygas hæretici, aliquid diximus loco supradictato lib. de Præscript. adu. hæres. & latius tractauimus in vita Auctoris, ubi etiam de Securi Imperio.

Q. SEPTIMII FLOREN-

TIS TERTULLIANI CARTHAGINIENSIS

PRESBYTERI, OPERVM PLVRIVM QUÆ DE-
siderantur mentio, ex iisdem B. Hieron. & Nice-
phori locis, ac Vincentio.

ERTVR (inquit de Tertulliano B. Hieron.) vixisse vsque ad decrepitam ætatem, & multa quæ non exstant, opuscula condidisse.

Sed & alij plures (inquit Nicephorus) Christiano planè animo pro fide nostra decertarunt, & aduersus hæreseis depugnarunt; Ecclesieque statu ac moribus receptis, aliisque quæ vel scriptis vel sine scriptis à maioribus accepissent, in litteras relatis, libros plurimos posteritati reliquerunt. Quibus Caius (de qua plura in Vita Auctoris) & TERTULLIANVS merito sunt adnumerandi, qui plurima ceterè & pulcherrima ediderunt scripta, quæ sigillatim recensere præsentis instituti non est. Scripsit autem de Pudicitia, &c. & plures alios.

Hactenus illi. Et verò vixit INDEX SEPTIMII TERTULLIANI, cuius supra fit mentio in fragmento libri de Vestibus Aaron, non dubium quin multorum præterea scriptorum eius fieret mentio. An vero plura scripsit aduersus hæreticos, dubitare me fecit aliquando, quod de eo scribit Vincentius Lirinensis: sciunt Marciones, Apelles, Praxeas, Hermogenes, Iudæi, Gentiles, Gnostici, ceterique quorum de blasphemias multis ac magnis voluminum suorum molibus, velut quibusdam fulminibus euerit. Verum quum animaduerti omisso ibi Valentinianos & Quintillam, aliisque numero xxv. quorum catalogum recenset lib. de Præscript. aduers. hæres. à cap. 45. vsque ad finem; eosque, aduersus quos scripsit libri de Anima partem posteriorem, Simonem Samaritam, Carpocratem, Menandrum & alios persuasum habeo, nihil tale hodie desiderari. Quare & B. Optatum Milevit. lib. 1. aduers. Parmenianum corruptum esse exi-

stimo, dum legitur: Marcio, Praxeas, Sabellius, & ceteri temporibus suis à Victorino Pictauiensi, & Zephyrino Urbico, & Tertulliano Carthaginensi vsque ad Cataphrygas, & ab aliis aduersus Ecclesiam Catholicam superati sunt. Sabellius enim multo post tempore hæresin suam cepit, intermedio nempe inter Novatianos & Donatistas; quod vel ex ætate Dionysij Alexandrini manifestum sit, qui primus aduersus Sabellium scripsit, B. Cypriano coætaneus, sed immo. Atque adeo aut aliquis alius hæreticus in locum eius suppleri debet, aut certe castigandus sic Optatus; Praxeas Sabellianus; eo quod Sabellius eam hæresin ex parte resuscitavit, cum contendit, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, unicum diuinitatis & cetera & hypostasin fuisse. Ceterum, ut de iis libris etiam aliquid dicimus qui perperam Tertulliano adscribuntur ab Erasmo, 4. olim, nunc ex edit. doctiss. Mariani Pictarij Remo, 9. Tomo operum B. Hieron. Imprimis, cur illi ad-